

El Futur Obert

L'obertura com a catalitzador per a la reforma de l'ensenyament

Autor: David Wiley

L'expressió "en obert" cada dia guanya interès en els àmbits educatius. Diversos autors han tractat la qüestió de l'obertura en l'ensenyament superior a Chronicle of Higher Education, New York Times, EDUCAUSE Review, i a EQ, entre d'altres publicacions.¹ El gener del 2010, l'informe Horizon Report, elaborat per New Media Consortium (NMC) i la iniciativa d'aprenentatge d'EDUCAUSE (ELI, per l'anglès EDUCAUSE Learning Initiative), manifestaven que el contingut obert serà "d'ús generalitzat" en l'ensenyament superior dins dels propers dotze mesos.² I què vol dir això? Què vol dir "en obert", una expressió que sentim a dir repetidament?

[Internet ha permès que les expressions digitals del coneixement tinguin la mateixa qualitat màgica i no competidora que el coneixement mateix.](#)

Durant més d'una dècada, l'expressió "en obert" s'ha emprat com un modificador de nombrosos substantius que descriuen materials d'ensenyament i d'aprenentatge. Per exemple, contingut en obert, recursos educatius en obert, programari educatiu en obert, i llibres de text en obert són tots presents en el discurs de l'ensenyament superior actual. En tal context, "en obert" vol dir que els llibres de text i la resta de recursos d'ensenyament i d'aprenentatge se subministren gratuïtament en virtut d'una llicència de drets d'autor que autoritza l'usuari per a participar en les activitats que s'anomenen les "4R":

- Reutilitzar: el dret a reutilitzar-ne el contingut en forma inalterada/literal (per exemple, fent-ne una còpia de seguretat)
- Revisar: el dret a adaptar, ajustar, modificar o alterar-ne el contingut (per exemple, traduint-lo a un altre idioma)
- Remesclar: el dret a combinar el contingut original o revisat amb un altre contingut per crear un producte nou (per exemple, integrar el contingut en una remescla)
- Redistribuir: el dret a compartir còpies del contingut original, de les revisions o de les remescles amb altres (per exemple, donar una còpia del contingut a un conegut)³

Encara que els substantius modificats (contingut, recursos, programari de recursos educatius, manuals) són diferents els uns dels altres, les accions que fan funcionar el concepte d'obertura són les mateixes. Són actes de generositat; compartir i donar.

El paper de l'obertura

Per als autors de contingut, recursos, programari de recursos educatius o llibres de text, ésser obert té a veure amb deixar enrere el marrec egoista de dos anys que portem dins i que tot sovint crida: "Meu! Tu no ho pots tenir! És MEU!" Malauradament, la legislació moderna i les polítiques d'universitats i col·legis universitaris tendeixen a promoure aquest mal comportament i ens permeten cridar, encara més alt, "És meu!", picar de peus cada vegada més desafortadament i colpejar els altres amb joguines cada vegada més contundents i tallants. Contemplant les nostres rebequeries, la societat, amb tranquil·litat i ben fluixet, argumenta que l'egoisme desfermat és un sentiment natural i, per tant, correcte. Lamentablement, hi ha docents i membres de l'Administració

El Futur Obert de D. Wiley està subjecta a una llicència de [Reconeixement 3.0 Espanya de Creative Commons](#) Creat a partir d'una obra disponible a www.educause.edu

que s'han deixat endur per les bones paraules: "D'acord. Sigues garrepa amb els apunts. No comparteixis les diapositives. Són teus. Denuncia els estudiants que han publicat els apunts en línia. És lícit. Endavant." Per contrast, la idea d'obertura ens recorda allò que ja sabíem intuïtivament abans que la societat ens donés permís per a actuar monstruosament els uns amb els altres.

Sovint se'm pregunta: "Quin és el paper correcte de l'obertura en l'ensenyament?" Trobo que és una pregunta profundament empipadora i insidiosa. En la pregunta mateixa s'insinua que l'obertura podria fer qualsevol de diversos papers en l'empresa de l'ensenyament: un paper central o un de perifèric, un gran paper o un de reduït. Subtilment, la qüestió distreu la gent de veure que només amb l'obertura és possible dur a terme la tasca d'ensenyant. Si l'ensenyant no comparteix allò que sap, no hi ha ensenyament.

De fet, es considera que l'ensenyant que comparteix totalment i a fons allò que sap i ho fa amb el màxim nombre dels seus estudiants és l'ensenyant amb més èxit. Tots els estudiants surten de l'aula posseint el coneixement i les competències que el professor volia compartir? És a dir, se'n surt el professor de l'objectiu de compartir? Si se'n surt, és un ensenyant amb èxit. Altrament, si no aconsegueix compartir, és un mal ensenyant. Ensenyar és compartir. Ensenyar té a veure amb ésser obert.

Com canvia el fet de compartir, amb les noves tecnologies?

El coneixement té la propietat màgica de no generar rivalitats; és a dir, l'ensenyant pot compartir el saber propi sense perdre'l. Tal com digué Thomas Jefferson en la comparació que va fer entre el coneixement i el foc: "Qui rep de mi una idea, rep formació sense que la meua formació disminueixi; de la mateixa manera que qui encén una espelma amb la meua espelma rep llum sense deixar-me a les fosques". Si per compartir una idea amb els estudiants els professors haguessin de fer el sacrifici de desaprendre-la, el progrés de la societat seria veritablement lent.

Tanmateix, mentre que el coneixement es pot transmetre sense abandonar-lo, no es pot dir el mateix de les manifestacions externes del coneixement. Si el llibre que necessito no és als prestatges de la biblioteca de la universitat, no el podré llegir fins que algú el torni. Quan la meua parella agafa el diari al matí abans que jo, m'he d'esperar. Si més no, així és com ha anat la cosa fins fa uns quants anys. Internet ha permès que les expressions digitals del coneixement tinguin la mateixa qualitat màgica i no competidora que el coneixement mateix. Mentre espero que el llibre torni a ésser als prestatges, hi ha cent mil persones que llegeixen la versió en línia del llibre al mateix temps. Mentre m'espero que la meua parella hagi acabat de llegir el diari, un milió de persones estan llegint en el web CNN.com alhora. Per primera vegada en la història de la humanitat, les manifestacions externes d'allò que sabem estan en peu d'igualtat amb el coneixement mateix. Igual que la flama de l'espelma de Franklin, tant les idees com les seves expressions, en aquests moments, es poden donar sense abandonar-les.

La possibilitat de lliurar expressions de coneixement sense abandonar-les fa més fàcil que mai el fet de compartir- i, de retruc, representa una possibilitat sense precedents per a l'ensenyament.⁴

Fins existint prop nostre, en l'àmbit de l'ensenyament superior, mostres de pensament obsolet, la demanda d'ensenyament continua creixent a un ritme increïble.

Un allionament de la història

La tecnologia mai apareix en escena tota sola. La tecnologia sempre s'enfronta al seu detractor: la política. I és una parella amb una relació prou turbulenta.

El Futur Obert de D. Wiley està subjecta a una llicència de [Reconeixement 3.0 Espanya de Creative Commons](#) Creat a partir d'una obra disponible a www.educause.edu

Durant el segle XV, es va produir el que per a molts ha estat l'avenç tecnològic més important del mil·lenni: la impremta de Gutenberg, una combinació de caràcters metàl·lics amovibles amb la impremta. En contrast amb el nou mitjà per a produir llibres, fulletons i altres expressions d'una manera ràpida i a baix cost, el segle XV també va veure com hi havia restriccions en la distribució de la informació -restriccions que fan que la DMCA mundial (o fins i tot l'ACTA, encara pendent) semblin tan innocents com una desfilada de cavallets pintats amb els colors de l'arc de Sant Martí.

L'obra mestra de Gutenberg va ser una edició de la Bíblia en llatí de 42 línies per pàgina, tot i que, en general, la gent seguia desesperada per accedir a una edició vernacle de les escriptures que realment poguessin llegir. L'església, en comptes d'emprar les noves possibilitats que la nova impremta aportava per facilitar un accés significatiu a la paraula de Déu, va aprofitar els avantatges de la impremta per multiplicar el nombre de butlles (uns papers que es podien comprar per aconseguir el perdó dels pecats propis o d'un avantpassat), mentre feien polítiques que prohibien posseir o memoritzar les escriptures en llengua vernacle. Per exemple, en el segle XV, la llei anglesa s'expressava en els termes següents: "Qui sigui que llegeixi les Escripures en la llengua materna, estarà impedit als seus hereus l'accés a la terra, al bestiar, a la vida i als béns, i per això se'l condemnarà per heretge i enemic de la corona i per ser el més gran traïdor contra la terra." Trenta-nou persones moriren a la forca per incomplir aquesta llei durant el primer any en què va estar vigent.⁵ El mitjà, sumat a la demanda, havia adobat un creixent mercat clandestí: el mercat de les bíblies piratejades.

L'alliçonament aplicat al present

El xoc entre les poderoses noves tecnologies de la informació, les polítiques obsoletes i una demanda molt gran durant el segle XV va contribuir significativament a la sèrie d'esdeveniments històrics fonamentals que avui anomenem Reforma. Avui, fins i tot quan els nous mitjans de comunicació social i la tecnologia proporcionen capacitats sorprenents per a compartir i ensenyar, de tant en tant encara ens trobem amb polítiques i pensaments obsolets. La tecnologia de la informació sovint es revolta contra si mateixa i es fa servir per a amagar, restringir, impedir i eliminar. Per exemple, un sistema de gestió d'estudis com Blackboard, en teoria, pot contribuir a millorar significativament la capacitat de compartir de l'ensenyant. En canvi, molts SGC opten per amagar els materials educatius darrere contrasenyes i per esborrar periòdicament, al final del semestre, tot el contingut de les assignatures que consisteixi en contribucions fetes per l'estudiant. Si Facebook funcionés com Blackboard, cada quinze setmanes us esborraria tots els amics, totes les fotografies, i deixariu de pertànyer a tots els grups als quals us heu inscrit. L'estratègia d'amagar, restringir, impedir i esborrar no és una bona manera d'aconseguir construir una comunitat d'aprenentatge que creix.

Un altre exemple de pensament obsolet es va donar el 2008, quan un professor de Florida va iniciar un procediment judicial contra el propietari d'una empresa que ven apunts d'estudiants, basant-se en què els apunts que els estudiants prenen durant les seves classes eren obres derivades que infringien els drets d'autor que li pertanyien.⁶ Si seguim per aquest camí, la facultat ben aviat demanarà als estudiants que signin clàusules de confidencialitat (NDA, per les inicials en anglès) abans de matricular-se per anar a classe, com si els continguts de la taula periòdica, les regles de l'organització coral o la llei de l'oferta i la demanda fossin secrets comercials. Quin impacte té en l'aprenentatge el fet que els professors, a consciència, impedeixin, amaguin i restringeixin l'accés al coneixement o a les manifestacions del coneixement? I a la inversa, quin és l'impacte comparatiu en l'aprenentatge quan els professors comparteixen, donen i són generosos en l'accés al coneixement i a les manifestacions que se'n fan? Potser el més important és plantejar-nos quin és el nostre interès primari com a docents: facilitar l'aprenentatge de l'estudiant o mercadejar amb el que sabem? Si la

prioritat és facilitar l'aprenentatge de l'estudiant, l'ensenyament és la nostra feina. Si la nostra prioritat és mercadejar amb allò que sabem, seria millor que no ens dediquéssim a la docència.

Fins existint prop nostre, en l'àmbit de l'ensenyament superior, mostres de pensament desfasat, la demanda d'ensenyament continua creixent a un ritme increïble. Avui hi ha prop de 120 milions d'estudiants d'ensenyament superior a tot el món. En les dècades que vindran, els experts consideren que la població estudiantil en l'ensenyament superior creixerà en 150 milions d'estudiants procedents dels països menys desenvolupats; és a dir, més del doble del nombre d'estudiants d'ensenyament superior en tot el món. Només a l'Índia, s'haurien d'obrir dues noves universitats cada setmana durant els propers vint-i-cinc anys per satisfer la demanda.⁷ I mentre la demanda continua creixent, cada vegada hi ha menys fons per a finançar l'ensenyament superior.

En resum, l'ensenyament superior fa servir la més nova tecnologia de maneres obsoletes, reforçant maneres de pensar desfasades amb lleis i polítiques institucionals, i continua essent incapaç de satisfer una demanda que creix ràpidament. En què us fa pensar, això? L'ensenyament superior sembla que hagi quedat estancat en el límit de la seva pròpia Reforma.

Com a institucions i com a individus, sembla que hàgim oblidat els valors centrals de l'ensenyament: compartir, donar i ésser generosos.

Això ens reconduïx a l'obertura. Fins a cert punt, l'ensenyament superior ha perdut el seu camí. Com a institucions i com a individus, sembla que hàgim oblidat els valors centrals de l'ensenyament: compartir, donar i ésser generosos. Com la granota de la falla, sense adonar-nos-en, hem permès que l'aigua que ens envolta, poc a poc, hagi arrencat el bull mentre nosaltres sèiem cofois en una olla d'egoisme, restriccions, ocultacions i impediments. I, en la mesura en què hem renunciat al principi de l'obertura, l'aprenentatge n'ha patit les conseqüències.

Als nous mitjans i a la tecnologia els correspon un paper fonamental en el futur de l'ensenyament. Tanmateix, independentment del potencial que puguin mostrar en la seva audiència, els nous mitjans i la tecnologia només arribaran a actuar en les parts on els apliquem. Segons el meu parer, l'únic paper legítim per als nous mitjans i tecnologia en el camp de l'ensenyament és el de fer-nos més capaços de ser generosos amb l'altre. Perquè, com més oberts siguem, millor serà l'ensenyament.

Notes

1. Marc Parry, "Free Online Courses Don't Hurt Paid Enrollment, Study Suggests," Wired Campus blog, Chronicle of Higher Education, 2 de febrer, 2010, <<http://chronicle.com/blogPost/FreeOnline-Courses-Dont-Hurt/21017/>>; Katie Hafner, "An Open Mind," New York Times, 8 d'abril, 2010, <<http://www.nytimes.com/2010/04/18/education/edlife/18open-t.html>>; John Seely Brown i Richard P. Adler, "Minds on Fire: Open Education, the Long Tail, and Learning 2.0," EDUCAUSE Review, vol. 43, no. 1 (gener/febrer de 2008), pàg. 16–32, <<http://www.educause.edu/library/erm0811>>; Colin Currie, "Openness in Delivering Education and Content," EQ (EDUCAUSE Quarterly), vol. 32, no. 2 (2009), <<http://www.educause.edu/EDUCAUSE+Quarterly/EDUCAUSEQuarterlyMagazineVolum/OpennessDeliveringEducation/174587>>.

2. L. Johnson, A. Levine, R. Smith, i S. Stone, The 2010 Horizon Report (Austin, Tex.: New Media Consortium, 2010), pàg. 6, <<http://www.nmc.org/pdf/2010-Horizon-Report.pdf>>.

El Futur Obert de D. Wiley està subjecta a una llicència de [Reconeixement 3.0 Espanya de Creative Commons](#) Creat a partir d'una obra disponible a www.educause.edu

3. Vegeu David Wiley, “Defining the 'Open' in Open Content,” n.d., <<http://opencontent.org/definition/>>; John Hilton III, David Wiley, Jared Stein, i Aaron Johnson, “The Four R's of Openness and ALMS Analysis: Frameworks for Open Educational Resources,” *Open Learning: The Journal of Open and Distance Learning*, vol. 25, no. 1 (febrer 2010), pàg. 37-44, <<http://www.informaworld.com/smpp/content~content+a918784703>>.

4. Més enllà de compartir les manifestacions externes del coneixement, l'ensenyament també és debat, discurs, discussió i altres formes de comunicació. Les noves tecnologies també són especialment bones per a facilitar aquesta comunicació. Però limito la reflexió a l'obertura en el context dels recursos de l'ensenyament i de l'aprenentatge.

5. Llei citada a Robert Green Ingersoll, *The Ghosts* (1877), <http://www.infidels.org/library/historical/robert_ingersoll/ghosts.html>.

6. Ryan Singel, “Lawsuit Claim: Students' Lecture Notes Infringe on Professor's Copyright,” *Wired*, 4 d'abril, 2008, <<http://www.wired.com/threatlevel/2008/04/prof-sues-note/>>.

7. John Daniel, Asha Kanwar, i Stamenka Uvali-Trumbi, “Mass Tertiary Education in the Developing World: Distant Prospect or Distinct Possibility?”, 15 de juny, 2007, <<http://www.col.org/resources/speeches/2007presentations/Pages/2007-massTertiaryEd.aspx>>.

© 2010 David Wiley. El text d'aquest article està disponible amb la llicència de Creative Commons Reconeixement 3.0.

(<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>).

David Wiley

(david.wiley@byu.edu) és professor titular de Psicologia i Tecnologia de la Instrucció a la Facultat d'Ensenyament David O. McKay de la Brigham Young University.

